

maken, tot de grootste gewetensnood. De hond bijvoorbeeld, die ik binnenkort krijg. Mijn hele leven lang verlang ik al naar een hond. Straks heb ik er een. Daar kijk ik naar uit, want misschien geeft zo'n hond me weer zin om te leven. Tegelijk maak ik me zorgen. Dat dier zal zich aan mij hechten, maar misschien blijf ik intussen toch ongelukkig. Mag ik het dan bewust in de steek laten? En dan heb ik het nog niet over een relatie gehad. Natuurlijk verlang ik daar wel eens naar. Onlangs gaf mijn moeder me een stevige knuffel. Dat deed me zoveel deugd dat ik meteen dacht: verdorie, het wordt tijd dat ik weer eens een partner heb. Iemand om af en toe eens vast te pakken, dat mis ik echt. Anderzijds: dat is weer iemand erbij die ik pijn kan doen.'

Intensieve therapie

'Ik sta trouwens nog steeds open voor hulp, voor therapie. Misschien zoek ik nu zelfs intensiever dan ooit. Toch sta ik nog voor de volle honderd procent achter mijn beslissing.'

'Na ons vorige gesprek ben ik in intensieve therapie gegaan voor mijn autisme. Het heeft me geholpen er enige afstand van te nemen. Ik weet nu beter hoe ik voor mezelf kan zorgen. Toen had ik het gevoel dat het autisme mijn leven beheerste en mijn mogelijkheden beperkte. Ik heb nu meer oog gekregen voor mijn kwaliteiten. De moeilijkheden zijn niet weg, maar ik kan ze iets beter relativeren. Autisme is maar een deel van wie ik ben.'

In september 2010 begon Lotte aan een studie gezinswetenschappen. 'Ik dacht dat die opleiding me nieuwe inzichten kon geven, me misschien wat levenslust en houvast zou bieden. Het besef dat ik ook iets voor anderen zou kunnen betekenen - misschien kan ik wel vorming geven rond autisme en patiëntenrechten - is pas later gekomen. Het is een besef dat me in zekere zin moed geeft. Dat en het feit dat ik er enkele fijne mensen heb leren kennen, met wie ik kan praten over de dingen des levens of gewoon gek kan doen.'

'Een paar van mijn medestudenten heb ik inmiddels in vertrouwen genomen. Ze zijn

Lotte: 'Ik moet bekennen dat ik soms nog aan zelfdoding denk. Om tijdens het sterven het lijden van de anderen niet te hoeven zien'

geschrokken, denk ik. Dat diegene die zich soms tranen lacht om hun grappen, tegelijk zo hard worstelt met het leven, is natuurlijk moeilijk te rijmen. Maar ze tonen begrip en zijn zich - gelukkig maar - niet plots anders beginnen te gedragen.'

Glimp van geluk

'Mijn moeder zei: "Elke dag vraag ik me af: zal onze Lotte vandaag nog leven?" Ze hoeven nu niet langer bang te zijn. Ik zal niet eenzaam sterven, en zij zullen ook niet eenzaam zijn als ik doodga. We zullen bij elkaar zijn, en we zullen afscheid nemen.'

'Tijdens het eerste interview was ik er nog van overtuigd dat mijn goedgekeurde euthanasie mijn verlangen naar zelfdoding zou temperen. Ik vrees dat ik daar nu anders over denk. Als je kiest voor euthanasie, kies je inderdaad voor een menswaardige dood: minder pijnlijk, minder eenzaam. Maar als je een datum vastlegt, betrek je de mensen in je omgeving bij de dood en moet je het verdriet dat zij voelen

bij dat naderende afscheid, meedragen. Als je uit het leven stapt, komt hun verdriet pas achteraf. Ik moet bekennen dat ik soms nog aan zelfdoding denk. Om tijdens het sterven het lijden van de anderen niet te hoeven zien. Ook dat is weer zo dubbel.'

'Ik herinner me kleine momentopnamen. In de tuin, wroetend met mijn handen in de aarde. Een lekkere maaltijd in het gezelschap van mijn vriendinnen. Momenten waarop mijn zintuigen me heel even verbinden met de wereld.'

'Het weer, de elementen: die doen me deugd. Koude, wind, sneeuw of warmte voelen op mijn huid. Dat is gebleven. Nu het lente is, kan ik in de tuin aan de slag. Ik kan weer volop met mijn handen in de aarde wroeten: ja, dat zijn nog steeds momenten waarop ik een voorzichtige glimp opvang van hoe geluk eruit zou kunnen zien.'

Geen dag vasten

'Ik heb zo hard mijn best gedaan om de wereld bij te benen, maar ik heb er - besef ik nu - nooit voeling mee gehad. Zelfdoding is geen optie. Ik ben eenzaam opgegroeid, ik wil niet eenzaam sterven.'

Een uitgeputte, anorectisch magere jonge vrouw, die desondanks het dromen en fantaseren niet kon laten: dat was Otje (35) anderhalf jaar geleden, toen ik haar opzocht in het psychiatrische ziekenhuis waar ze ongeveer een halfjaar heeft verbleven. Ze vertelde over haar harde jeugd. Over de eetstoornis die haar weer het gevoel gaf controle te hebben over de dingen, maar die haar tegelijk dreigde te verwoesten. Over dat troebele scherm dat haar van de rest van de wereld leek te scheiden. Af en toe lichtten haar ogen op. Wanneer ze vertelde over hoe trots ze was op haar werk als verpleegster, of toonde wat ze zoal schreef op haar oude schrijfmachine. Het was broos, bang enthousiasme. Maar het was genoeg geweest om het leven nog een allerlaatste kans te gunnen.

Het is een heel andere Otje die de deur opent: »